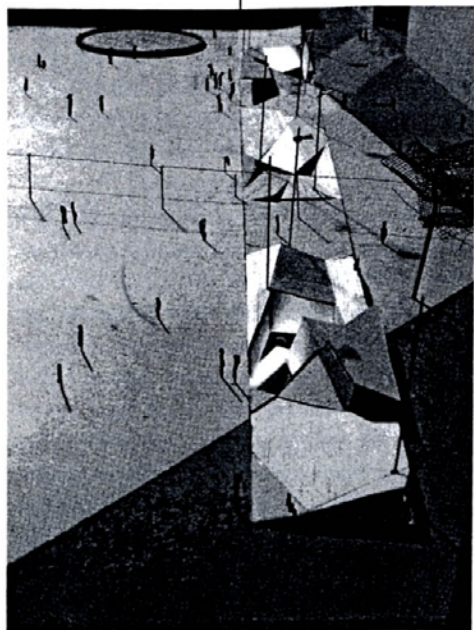

Frei für Bewegung, frei für Stille!

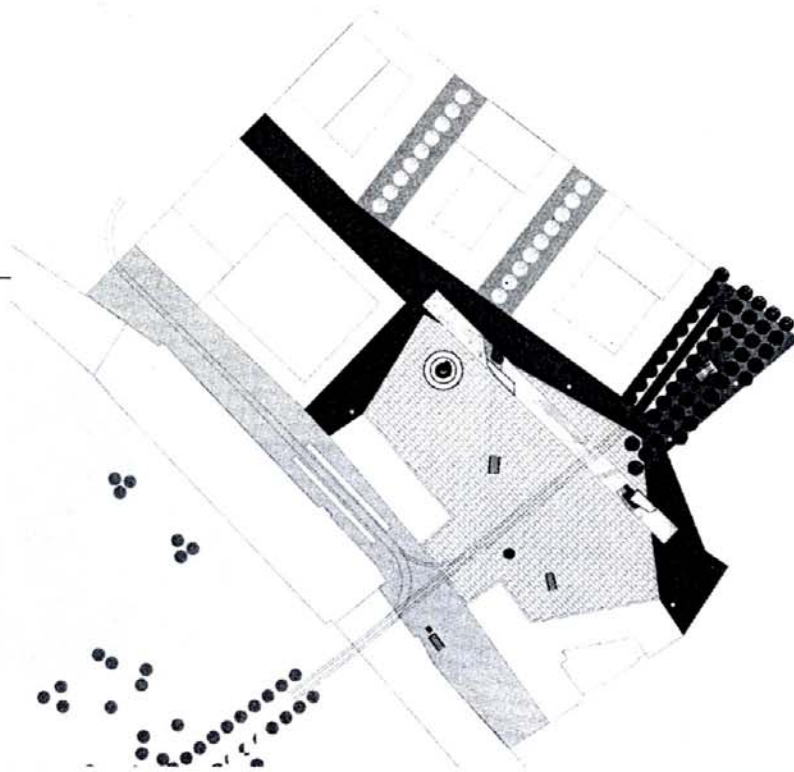
Maquette van het plan
voor de Alexanderplatz.

Het Haarlemse Bureau Alle Hosper heeft een tweede prijs gewonnen voor haar ontwerp voor de herinrichting van het plein Alexanderplatz in Berlijn. De Alexanderplatz verknoopt al sinds de Middeleeuwen belangrijke straten in Berlijn. Het vormde veertig jaar lang het stadscentrum van Oost-Berlijn. In die periode werd aan de Alexanderplatz de 365 meter hoge televisietoren gebouwd, kreeg de open pleinruimte zijn huidige, grote oppervlak van acht hectare en werden de warenhuizen en het hotel aan het plein gebouwd. Demonstraties op het plein maakten in 1989 een einde aan het DDR bewind. Nu garanderen de ligging naast het treinstation, de trambaan over het plein, de metrotoegangen en de markten, dat het plein veel wordt gebruikt.

De vernieuwing van het plein is onderdeel van de stedenbouwkundige vernieuwing van het Alexanderplatz-gebied. De essentie van het ontwerp is een vrije pleinvloer met één bouwkundig element waarin diverse functies en mogelijkheden voor verblijf zijn opgenomen. Vanaf deze in hoog-

Plankaart.

te verspringende platiestiek met hellende vlakken is het gebruik van het plein goed te ervaren. Door deze tribune of loge ontstaat een op het zuiden georiënteerd verblijfsplein. Het stedenbouwkundig ontwerp van de Berlijnse architect Kollhoff bestaat uit een omlijsting van het pleindeel door stadsblokken. Qua maatvoering is gekeken naar de vooroorlogse, monumentale gebouwen op de Alexanderplatz. De hoogte van deze gebouwen is dertig meter. De nieuwe stadsblokken krijgen dezelfde hoogte. Daarnaast zijn in de stadsblokken tien torenflats van 150 meter hoogte opgenomen. De nieuwe functies bestaan uit een menging van kantoren, woningen, detailhandel, horeca, culturele voorzieningen, hotels en dienstverlenende bedrijven.

Dit alles heeft een grote invloed op de maat en de beleving van de open pleinruimte van de Alexanderplatz. Het oppervlak van het plein wordt verkleind naar drie hectare en het plein krijgt een meer besloten karakter. Door de hoge torens wordt de ruimte ook qua beleving kleiner. De toegevoegde functies zorgen voor een intensiever gebruik van het plein.

Een plek die voor de hele stad van belang is, kan als smeltkroes werken. Voor het herontwerp van de pleinruimte van de Alexanderplatz staat daarom voorop dat het plein ondanks de grote commerciële bouwprojecten een grote verscheidenheid van mensen moet aantrekken. Naast de opgave om voor de stromen mensen vrije doorgang te geven, betekent dit ook dat het plein niet alleen voor koopkrachtige mensen, maar voor alle bevolkingsgroepen een plaats moet worden voor verblijf en ontmoeting. De wens om te werken, te winkelen en uit te gaan in een veilige omgeving zonder vuil en criminaliteit mag niet doorslaan in het uitsluiten van gemengd ruimtegebruik en gemengde sociale milieus.

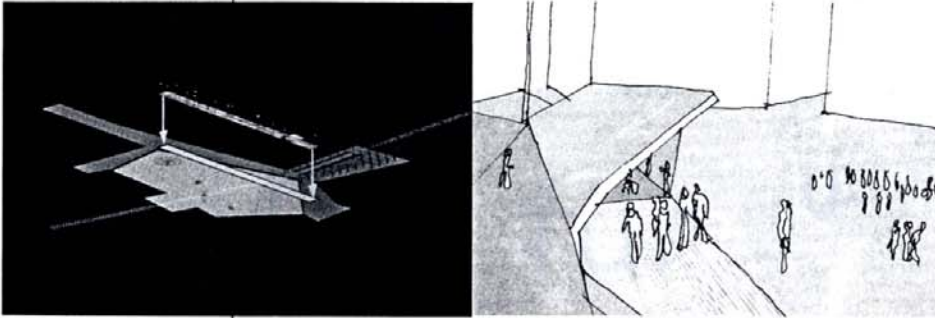
HET ONTWERP

In het ontwerp is gekozen voor 'vrijheid voor beweging' en 'plek voor verblijf' als leitmotiv.

De eerste ontwerpingreep bestaat uit het maken van een vlakke, neutrale vloer, die vrijgemaakt is van obstakels. Hierdoor biedt het plein ruimte aan evenementen. De vloer is onderverdeeld in een vloer grenzend aan de gebouwen en een grote, open podiumvloer. De vloer die grenst aan de gebouwen met de grote commerciële functies bestaat uit kleine, chique basalttegels. De podiumvloer bestaat uit grote betonplaten om het robuuste, multifunctionele gebruik van het plein mogelijk te maken. Deze vloer ligt voor de monumentale gebouwen van de architect Berends om ook de eenheid van dit gebouwensemble te benadrukken. De tweede ontwerpingreep in de vorm van een tribune of loge lokt een ongedwongen, divers gebruik uit. De hellende vlakken bestaan uit houten, betonnen, metalen en glazen delen en zijn zo gevouwen dat de looplijnen en de tramlijn over het plein vrij van obstakels blijven. De tribune creëert een basis voor verschillende groepen als bewoners, werkenden, verkopers, toeristen, kunstenaars, jongeren, skaters, punks, straatmuzikanten, daklozen. De tribune nodigt uit om op te zitten en te kijken, te eten bij de kiosken, te kletsen, te relaxen, te lezen, te verzamelen, muziek te maken, te flaneren, op te treden, in beweging te zijn, te spelen, te ontmoeten, te klimmen, te zonnen, te skaten, te hangen, in-, uit- en over te stappen op de metro, etc. De betekenis van de tribune staat dus niet vast, maar wordt ontwikkeld door de verschillende gebruikers.

Voorzieningen als metrotogangen en kiosken worden gekoppeld aan de tribune. De tribune vormt een functioneel middelpunt van de Alexanderplatz en geeft de podiumvloer maximale ruimte. De

De prijsvraag voor de inrichting van de Alexanderplatz in Berlijn is uitgeschreven door de stadsontwikkelingsdienst van Berlijn (Senatverwaltung für Stadtentwicklung Berlijn). De open prijsvraag had een voorronde waarbij van de ongeveer tweehonderd meedingende bureaus dertig (internationale) bureaus werden uitgenodigd om deel te nemen. De prijsvraag had met Bureau Alle Hesper slechts één buitenlandse winnaar. In de jury zaten onder andere de Duitse stedenbouwkundige Kollhoff en de Franse landschapsarchitect Girot. De officiële prijsuitreiking en tentoonstelling van de plannen vond plaats in januari 2004.

Zo kan het er straks uit gaan zien.

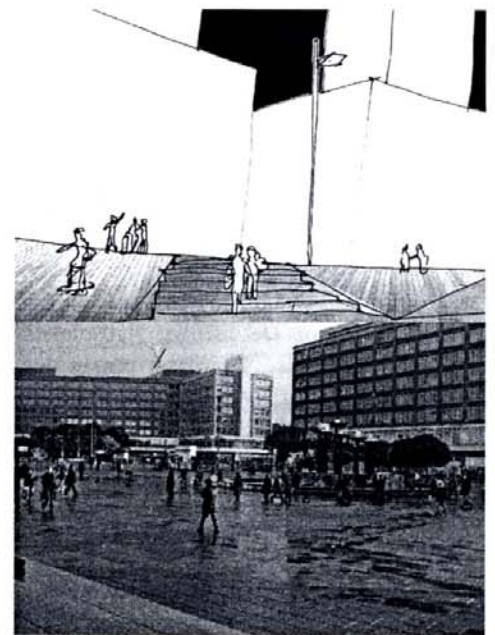
De Alexanderplatz in de toekomst?

Voor het voormalige centrum van Oost-Berlijn is door onder andere het architectenbureau van Hans Kolhoff een stedenbouwkundig ontwerp gemaakt, waar de Alexanderplatz het centrum van vormt. Het plein gaat weer als één van de nieuwe centra van Berlijn dienen.

grote maten van het plein en de omringende bebouwing worden door de tribune teruggebracht tot een menselijke maat. Vanaf de in hoogte verspringende tribune is het gebruik op het plein goed te zien.

De derde ontwerpingreep bestaat uit het handhaven van een aantal bestaande, geliefde pleinelementen. Dit zijn de bestaande fontein 'Brunnen der Völkerfreundschaft', de bestaande klok 'Weltzeituhr' en een aantal metrotoegangen. Hierdoor kan het bestaande gebruik in de toekomstige situatie doorgaan.

Door de drie ontwerpingrepen ontstaat een Alexanderplatz met een balans tussen commercie en openbaarheid en met ruimte voor beweging en plek voor verblijf.

Het grote (nu nog) troosteloze plein.

Het stationsgebouw waar meerdere lijnen van zowel de U-bahn als de S-bahn vertrekken, met op de achtergrond de 365 meter hoge televisietoren.

De Alexanderplatz verknoopt al sinds de Middeleeuwen belangrijke straten in Berlijn.